

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ХАЛҚ
ТАЪЛИМИ ВАЗИРЛИГИ**

**АЖИНИЁЗ НОМИДАГИ НУКУС ДАВЛАТ
ПЕДАГОГИКА ИНСТИТУТИ**

*«Халқ билан мулоқот ва
инсон манфаатлари» йили Давлат дастури
доирасида ўтказилаётган «Ўзбек филологиясининг
илмий-назарий масалалари ва ўқитиш технологиялари»
мавзусидаги Республика илмий-назарий анжуман*
МАТЕРИАЛЛАРИ

Нукус-2017

«Ўзбек филологиясининг илмий-назарий масалалари ва ўқитиш технологиялари» мавзусидаги Республика илмий-назарий анжумани материаллари тўплами. Нукус ДПИ нашриёти, 2017 йил. 182 бет

«Ўзбек филологиясининг илмий-назарий масалалари ва ўқитиш технологиялари» мавзусидаги Республика илмий-назарий анжумани материалларига Республикаимизнинг олий ва ўрта махсус ўқув юртлири педагог-ходимлари, илмий ходимлар, изланувчи-тадқиқотчилар, магистрантлар, талабалар ҳамда мактаб ўқитувчиларининг тилшунослик ва адабиётшуносликнинг илмий назарий ва методик масалаларга бағишланган маърузаларининг тезислари киритилган.

Анжуман материалларининг мазмуни ва унда келтирилган манбаларнинг тўғрилигига муаллифлар шахсан масъулдир.

Таҳрир хайъати аъзолари:

- Г.Курбаниязов – Ўзбек тили ва адабиёти факультети декани,
таҳрир хайъати раиси, ф.ф.н., доцент
К.Курамбаев – Ўзбек адабиёти кафедраси мудир,
таҳрир хайъати раиси ўринбосари, ф.ф.д., профессор
Ш.Юлдашева – Ўзбек тили кафедраси мудир, п.ф.н.
С.Матякупов – Ўзбек адабиёти кафедраси доценти, ф.ф.н.
М.Худаярова – Ўзбек тили кафедраси катта ўқитувчиси, ф.ф.н.
Ш.Бўронова – Ўзбек тили кафедраси катта ўқитувчиси, п.ф.н.
С.Жалилов – Ўзбек тили кафедраси катта ўқитувчиси
А.Султонова – Ўзбек тили кафедраси катта ўқитувчиси

СЎЗ БОШИ

Таълим тизимида тил ва адабиёт ўқитишдан бош мақсад таълим оловчиларни манглики ва тўғри сўзлаш, саводли ёзиш, аниқ тафаккур қилиш малакасини юкори боскичга кўтаришдир. Бунда, шубҳасиз, ўзбек тилининг фонетик, лексик, грамматик хусусиятларини пухта эгаллаш, оғзаки ва ёзма нутк талабларига қатъий риоя қилиш, шунингдек, халқ оғзаки ижоди, мумтоз ва замонавий адабиёт намуналаридан, халқимизнинг бой миллий-маънавий қадриятлари билан яқиндан танишиш ҳамда ўқитишнинг илғор усуллари ва ахборот коммуникацион технологияларидан мақсадли фойдаланиш малакаларини эгаллаш алоҳида аҳамиятга эга.

Ўзбекистон Республикасининг Биринчи Президенти И.Каримов «Юксак маънавият – енгилмас куч» китобида миллий маънавият, миллий қадрият, миллий тил ва адабиётимизнинг ривожини учун жонбозлик кўрсатиш ҳар биримизнинг кундалик бурчимиз эканлигини қайта-қайта таъкидлаб ўтган эдилар. Чунки ҳар қандай миллатнинг ривожини ва тараққий топишида она тили ва адабиётнинг ўрни муҳимлиги азал-азалдан аён ҳақиқатдир.

Гуманитар йўналишдаги тилшунослик ва адабиётшунослик бугунги кунда мислсиз ривожланиб, ижтимоий турмушнинг барча жабҳаларига дадил кириб бормоқда. Натижада кишиларнинг фикрлаш доираси кенгайиб, оламни кенг мушоҳада орқали билишга, воқеа-ҳодисаларга онгли муносабатда бўлишга интилиш жараёни яққол сезилмоқда.

Табийки, тилшунослик ва адабиётшунослик турли фан тармоқлари билан алоқадорликка эга. Натижада тилшуносликнинг этнолингвистика, социоллингвистика, психоллингвистика, математик лингвистика, компьютер лингвистикаси, гендероллингвистика каби йўналишлари майдонга кела бошлади. Мазкур тўпلامда ана шу йўналишларда майдонга келган фикрлар ва қарашларга муносабат, унинг ўзбек тилшунослиги ва адабиётшунослигидаги талқини масалаларига кенг ўрин берилган. Шунингдек, бугунги глобаллашув даврида таълимнинг дунё тан олган умумметодологик жиҳатларига, яъни чет эл тажрибалари асосида замонавий ўқитиш усулларида, ахборот коммуникацион технологияларидан фойдаланиш масалаларига, қардош ва ноқардош тиллар билан ўзбек тили ва адабиятини муқояса қилиб ўрганиш масалаларига бағишланган ишлар ҳам ўрин олган.

Тўпلامга биринчи қадам сифатида талабаларнинг ҳам қораламаларини киритиш маъқул деб топилди. Уларнинг изланишларида хали маромига етмаган, таҳрир талаб ўринлар учраши табий. Зеро, катта кашфиётлар ва тадқиқотлар майда ёндашувлар замирида пайдо бўлади. Ана шу жиҳатларни ҳисобга олиб, таҳрир хайъати уларни ҳам чоп этишни маъқулладилар.

Ташкилий қўмита

love. Fiction spirituality of human waste, where there is magic power to change the whole spiritual world, a person can re-education. Nation, there are poems written by famous poet Muhammad Yusuf, I'm excited to read the road, simply by looking at the common words and understanding the truth of life, and begin to look deep. Let's pay attention to the following lines of poetry:

Андиша деган бир боғ бўлар вайрон,

Гўё бу чамандан ялмоғиз ўтган.

Оналар қизларин танитай хайрон,

Қизлар оналарин исмин унутган. [2: 64]

His "humility", like how beautiful the word that describes a person is not the end, destroyed the garden of humility. Parents recognize their culture, and their daughters, because they reinforce the children, the parents, the mother does not know the value of the land, even forgetting the names of their parents. The writer of "disgrace", the poem he lines:

Қорачикда порлаган ўша,

Иқболига чорлаган ўша.

Дунёни тор айлаган ўша

Меҳр қолур, муҳаббат қолур. [2: 13]

Indeed, "based on the literary works of aesthetic analysis, spiritual classes, spiritual development of young people to educate the people, both physically and mentally, energetic, strong, complete one of the leading persons of the literary education. [3: 12]

Has praised the values of all mankind, who sing to the wishes of the man and his dreams for the future, not only religious literature, but also for all walks of life.

Muhammad Yusuf, head coach of the Ozod Sharafiddinov remembers: "The event was seldom born with the talent to be a quality rarely found repulsive – the glory of contemplative modest man. He was walking in the pursuit of his fame is not fame [2: 7].

The result is that today's world of poetry to think of us, that the world is a good heart to feel for him. Humble and noble word artist, the works of the famous poet M.Yusuf our youth spiritual food, human emotions apart, will undoubtedly play an important role in shaping national values.

LITERATURE:

1. Каримов И. Баркамол авлод – келажгимиз таянчи. – Тошкент: Маънавият, 2010.
2. Муҳаммад Юсуф. Сайланма. – Тошкент: Шарк, 2007.
3. Мирқосимова М. Адабий асар таҳлили. – Тошкент: Маънавият, 2007.

AKADEMIK LITSEYLARDA ERKIN VOHIDOV IJODINI MUSTAQIL TA'LIM MASHG'ULOTLARIDA O'RGATISHNING SAMARALI USULLARI

Matyakupov S. – Nukus DPI, f.f.n., dotsent

Qudanova Z. – O'zbek tili va adabiyoti magistratura mutaxassisligi I-kurs magistranti

Badiiy adabiyot inson ruhiyatiga, ichki olamiga bevosita ta'sir qilishi hamda o'quvchining ruhiy dunyosini boyitib, ma'naviy kamol toptirishi nuqtayi nazaridan boshqa fan sohalaridan ajralib turadi. Insonning go'zallikka intilish, yovuzlikka nisbatan nafrat, do'stlik va mehr-muhabbatga moyillik kabi tuyg'ularni his etishida adabiyotning o'rni beqiyosdir. Zero, adabiyot insonni ma'nau komillikka yetaklovchi vosita sanaladi. Birinchi Prezidentimiz Islom Abdug'aniyevich Karimov aytganlaridek, „Inson va uning ma'naviy olamini kashf etadigan yana bir qudratli vosita borki, u ham bo'lsa, so'z san'ati, badiiy adabiyotdir. Adabiyotning insonshunoslik deb, shoir va yozuvchilarning esa inson ruhining muhandislari, deb ta'riflanishi bejiz emas albatta“ [1: 136].

Mustaqillik davri o'zbek adabiyotining zabardast vakillaridan biri bo'lgan Erkin Vohidov she'riyatning deyarli barcha vaznlarida birdek yuksak saviyada qalam tebratgan va oddiy so'zlar orqali xalq qalbini badiiy tadqiq etolgan ijodkordir. Shoir o'quvchi qalbini larzaga soluvchi she'r-u g'azallari, ezgulikka chorlovchi dostonlari, qator komediyalari bilan xalqimiz qalbidan chuqur joy egalladi.

Erkin Vohidov she'rularining ko'pchiligida inson fe'l-atvori, tabiati, shijoati, mehnati, ko'ngil oynasining serqirra tomonlari ham o'z ifodasini topgan. Bu borada „O'zbek Navoiyni o'qimay qo'ysa“ she'ri alohida e'tiborga molik. Bilamizki, Alisher Navoiy adabiyotimiz tarixida butun bir davrni tashkil etadigan hamda o'z xalqi ma'naviy yuksalishida beqiyos darajada xizmat qilgan buyuk ijodkordir. Mana, besh yarim asrdan oshsa hamki, bu ulug' ijodkor qalamiga mansub adabiyot durdonalari hali ham qimmatini yo'qotgan emas.

Erkin Vohidov ham shu kabi jihatlarni nazarda tutgan holda „O'zbek Navoiyni o'qimay qo'ysa“ she'rini shunday satrlar bilan boshlaydi:

O'zbek Navoiyni o'qimay qo'ysa,

Oltin boshning kalla bo'lgani shudir.

Bedil qolib Demyan Bedniyni suysa,

Qora sochning malla bo'lgani shudir. [To'xlijev va b.: 378]

Har bir xalq o'z tarixini bilmay turib buguni va kelajagini mustahkamlay olmaydi. Shoir o'quvchilarni tarixni bilishga, ajdodlarimizni tanishga va shu orqali o'zligini anglashga chaqiradi.

Tilimizda bosh va kalla so'zlarining o'ziga xos ishlatilish doirasi mavjud. Odatda, bosh so'zi uslubiy betaraflik ma'nosida inson tana a'zosiga va ko'chma ma'noda aql-hush, miyaga nisbatan ishlatiladi. Kalla so'zi esa „O'zbek tili sinonimlarining izohli lug'ati“da ta'kidlanganidek, „ko'p hollarda salbiy ottenkada“ hamda hayvonlarga nisbatan qo'llanadi. Erkin Vohidov Navoiy ijodini anglamaslikni,

uning avlodlarga qoldirgan boy ma'naviy merosidan oziq ola bilmaslikni „oltin boshning kalla bo'lgani“ga chiroyli o'xshatish orqali ko'rsatib beradi.

Yuqoridagi misralarda Bedil hamda Demyan Bedniy kabi buyuk ijodkorlarning nomlarini yonma-yon keltirish orqali Sharq va G'arb adabiyoti haqida so'z yuritadi. Ma'lumki, Bedil Sharq xalqlari adabiyotining yirik namoyandalardan biri bo'lsa, Demyan Bedniy G'arb adabiyoti vakilidir. Shoir „qora sochning malla bo'lgani shudir“ deyish borasida har bir xalq o'z tarixi, urf-odatlarini, buyuk namoyandalari bilan xalq ekanligini aytish asnosida yoshlarni o'zligidan kechmaslikka ham da'vat etadi.

Ma'lumki, Sharq adabiyotida pand-nasihati ruhida asarlar ko'pchilikni tashkil etadi. Shoir quyidagi misralarida shunga ishora qiladi:

O'zbek Navoiyni o'qimay qo'ysa,
Dōd demoqqa palla bo'lgani shudir.
Ma'rifatdan ayru o'ynasa, kulsa,
Aza chog'i yalla bo'lgani shudir.

O'zbek Navoiyni o'qimay qo'ysa,
Aldangani, alla bo'lgani shudir.
Yulg'ich aziz bo'lib, bilgich xor bo'lsa,
Paytavaning salla bo'lgani shudir. [2: 378]
Alla insonning ilk bor eshitadigan, onaning mehri bilan sug'orilgan qo'shiqdir.

Lekin:

O'zbek o'zligini anglasa bekam,
Uning „Barakalla“ bo'lgani shudir.
Olamga Navoiy nasliman degan
Ovozi baralla bo'lgani shudir. [2: 378]

Qizig'i shundaki, ushbu she'r akademik litseylarning „Adabiyot“ dasrlig majmuasida 1971-2000- yillarda yozilganligi ko'rsatilgan. Demak, shoir ko'nglida xalqimizning Navoiyni anglashga bo'lgan intilishini tasvirlash haqidagi mulohazalari uzoq yillardan buyon kurtak otib kelayotganligini ko'rsatadi

Mazkur she'rning akademik litseylarning uchinchi bosqichida berilishi ham o'ziga xos ahamiyat kasb etadi. Zero, uchunchi bosqich o'quvchilari deyarli katta hayot bo'sag'asidagi yoshlar bo'lib, aksariyati keyinchalik oliy ta'lim muassasalarida o'qishni davom ettiradilar. Shu ma'noda, mazkur she'r ularda ajdodlarga bo'lgan hurmat, xalqparvarlik hissini tarbiyalash bilan bir qatorda ota-ona, ustozlar hamda xalqimiz oldidagi xizmat va vazifalarini ham belgilab beradi.

Magistrlik dissertatsiyamiz mavzusiga ko'ra ilmiy-tadqiqot ishimizning tajriba sinov jarayonida (Nukus DPI qoshidagi 3- sonli Amudaryo) akademik litseyning uchinchi bosqichida mazkur she'rni o'rganish barobarida shoir ijodini keng targ'ib qilish maqsadida o'quvchilarga „O'zbek Navoiyni o'qimay qo'ysa“ she'ri sarlavhasining har bir harfiga Erkin Vohidov asarlaridan namunalar topib yozishni topshirdik. Bu topshiriq rejaga muvofiq mustaqil ish sifatida berildi hamda „Nido“ dostoni sarlavhasi misolida tushuntirildi. Shuni alohida ta'kidlash kerakki, o'rganilishi nazarda tutilgan mavzu yuzasidan berilgan bu kabi ijodiy topshiriqlar o'quvchilarning chuqurroq fikrlay olish qobiliyatini oshiradi, mustaqil fikrlash

malakasini, izlanuvchilik xususiyatlarini shakllantiradi. Zero, „adabiyotdan mustaqil ishlar o'quvchilarning badiiy asarni o'qish, his qilish, tushunish va g'oyaviy-estetik mazmunini o'zlashtirish bo'yicha dars jarayonida orttirgan ko'nikma va malakalarini mustahkamlashi, o'stirishi, dunyoqarashini boyitishi, shu tariqa ma'rifiy, axloqiy, estetik jihatdan tarbiyalashiga ko'ra ijodiy, ta'limiy, tarbiyaviy ahamiyat kasb etadi“ [3: 9].

Shoir adabiy merosiga bag'ishlangan navbatdagi darsda o'quvchilar mustaqil ish sifatida bir-birini takrorlagan holda topshiriqni quyidagicha shaklda tayyorlab keldilar:

O' – „O'zbekim“ qasidasi.
Z – „Zamin sayyorasi“ she'ri.
B – „Buloq“ she'ri.
E – „Ey kabutar“ she'ri
K – „Kamtarlik haqida“she'ri.

N – „Nido“ dostoni.
A – „Arslon o'rgatuvchi“ she'ri.
V – „Vatan istagi“ she'ri.
O – „Orzu chashmasi“ dostoni.
I – „Iztirob“ she'riy to'plami.
Y – „Yurak va aql“ she'riy to'plam.
N – „Nega yapon yuz yil yashar“ she'ri.
I – „Istanbul fojiasi“ dostoni.

O' – „O'lmas edi balki odamzod“ she'ri.
Q – „Qo'shiqlarim sizga“ she'riy to'plami.
I – „Inson“ qasidasi.
M – „Manfaat falsafasi“ she'riy to'plami.
A – „Aytib bo'ldim so'nggi qo'shiqni“ she'ri.
Y – „Yuragingda makon tutgan qul“ adabiy-falsafiy to'plami.

Q – „Quyosh maskani“ dostoni.
O' – „O'zbekiston“ faxriyasi.
Y – „Yoshlik devoni“ she'riy to'plami.
S – „Sevgi“ she'ri.
A – „Ararat cho'qqisi“ she'ri

Shu taxlit har bir o'quvchi ijodkorning har xil asarlaridan iborat bo'lgan mustaqil ish bajarib keldilar. O'quv xonasida o'quvchilar bilan ularning mustaqil ishlarini umumlashtirgan holda mazkur mavzu bo'yicha keyingi mustaqil ishga har bir o'quvchi bajargan topshiriqini o'z partadoshi bilan almashgan holda tuzilgan asarlar nomlarini janrlarga hamda g'oyaviy-mavzuviy jihatlariga ko'ra ajratib kelishni vazifa qilib berdik.

Ta'kidlash kerakki, bunday topshiriqlar ustida mustaqil ishlash jarayoni o'quvchilarda ijodkorlik qobiliyatini shakllantiradi hamda badiiy asarlarni tahlil qilish yuzasidan bilim, ko'nikma va malakalarini oshiradi.

Xulosa qilib aytganda, akademik litseylarda Erkin Vohidov ijodini mustaqil ta'lim mashg'ulotlarida o'quvchilarning ijodiy o'sishini ta'minlashga qaratilgan turli xil metod va usullardan foydalanib o'rgatish o'ziga xos ahamiyat kasb etadi. Zero Erkin Vohidov she'riyatining o'zi tom ma'noda tarbiyaga, Vatanni sevishga, unga munosib farzand bo'lishga yo'naltirilgandir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma'naviyat, 2008.
2. To'xliyev B., Isayeva Sh., Shermurodov T. Adabiyot. Akademik litseylarning uchinchi bosqich o'quvchilari uchun majmua. III kitob. – Toshkent: Cho'lpon nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi, 2012.
3. Safo Matjon. Maktabda adabiyotdan mustaqil ishlar. – Toshkent: O'qituvchi, 1996.

AFSONA VA MAQOLLARNING BADIY ASARDAGI O'RNI (AHMAD A'ZAM QISSALARI MISOLIDA)

Xayitova L. – ToshDO'TAU magistranti

Folklor namunalariidan foydalanish zamonaviy o'zbek nasrida an'anaga aylanib ulgurgan. Buni ko'plab yozuvchilar qatori A.A'zam ijodida ham kuzatish mumkin. Ahmad A'zamning "Asqartog' tomonlarda" qissasida ovchi yigit va ayiq haqida afsona uchraydi. "Afsona – o'zbek xalq og'zaki ijodining eng qadimi, an'anaviy va keng tarqalgan janrlaridan biri. Hayotiy voqealarni xayoliy uydirmalar orqali bayon etadigan, biror ma'lumot haqida tinglovchiga xabar berish maqsadida hikoya qilinadigan og'zaki nasriy asarlar afsona deyiladi" [3: 178]. Yozuvchi o'z asariga folklor namunasini kiritishdan muayyan maqsadni ko'zlaydi. Xususan, qissa va romanlar tarkibida ko'proq uchraydigan afsonalar asar ta'sirchanligini oshirish, qahramonning psixologik holatini tasvirlashga yoki biror g'oyani ifodalashga xizmat qiladi. Ma'lumki, badiiy asar tarkibidagi folklor namunasi folklorizm deb yuritiladi. B.Sarimsoqov yozadi: "Biror ijodkor asariga biror maqsad bilan kiritilgan folklorga xos barcha materialni folklor deb emas, balki folklorizm atamasi bilan yuritish lozim, chunki unga ijodkor tomonidan muayyan "ishlov" berilgan bo'ladi" [4]. Shuningdek, B.Sarimsoqov folklorizmlarning tuzilishiga ko'ra ikki turini farqlaydi: sodda va murakkab. Afsonalar murakkab folklorizm sanaladi. Folklorizm asar g'oyasini ifodalashga yoki qahramon xarakterini ochishga va psixologik holatini tasvirlashga xizmat qiladi. "Asqartog' tomonlarda" qissasidagi afsonadan kelib chiqadigan asosiy xulosa shu afsonani aytib bergan qahramon Shodi aka tilidan aytiladi: "Ana shunaqa, jo'ralar, sizga yomonlik qilmaganga hargiz yomonlik qilmang – o'zingizga qaytadi..." [1: 43]. Ammo kursdoshlar davrasidagi odatiy gurunglarda aytilgan bu afsonaning mohiyati shu bilan chegaralanib qolmaydi. Afsona tarkibidagi har bir element sirli tuyuladi. Balki bunda bosh qahramonni ko'p o'ylantirgan azaliy masala – taqdirga ishora bordir? Demak, yozuvchi bu afsonani qissaga shunchaki qiziqarli sujeti uchun olib kirmaydi. Adabiyotimizda ayiq haqidagi afsona qatnashgan yana

bitta qissa mavjud. Gulnoza Ernazarovanning "Tiyramoh tushlari" qissasidagi afsona qahramon ruhiyatida kechgan o'zgarishni ortiqcha ta'rif, tafsilsiz ham o'quvchi ko'z oldida yorqin namoyon bo'lishiga sabab bo'ladi va qissadan kelib chiqadigan asosiy xulosani ifodalashga xizmat qiladi. "Asqartog' tomonlarda" qissasida esa xulosalardan birini ochishga xizmat qilgan, deyin mumkin. Chunki bu afsona va uni qissa bilan bog'liqligi masalasida har bir o'quvchi o'z tabiati, dunyoqarashi va saviyasiga ko'ra turlicha fikr va xulosalarga kelishi mumkin. Asosiy qahramonlari ayiq bo'lgan bu afsonalarning bajarayotgan funksiyasi, ko'targan yuki qissalarning mazmun-mohiyati va ko'lami bilan bog'liq. Qizig'i, ayiq haqidagi bu ikki afsonaning syujetida ham ma'lum o'xshashliklar mavjud. Afsonalarning har ikkalasida ayiq qiz bola qahramonni olib qochadi. "Asqartog' tomonlarda" qissasida ayiqning kelin bo'layotgan qizni olib qochishi kuyovning gunohi va bu gunohga berilayotgan jazo sifatida talqin qilinsa, "Tiyramoh tushlarida"gi olib qochish ayol ruhiyatidagi tabiiy jarayon – taqdiriga bitilgan insonning qanday bo'lishidan qat'iy nazar ayol uchun qadrli bo'lishi va oilaning muqaddasligiga urg'u berishga qaratilgan.

Ahmad A'zam o'z qissalarida folklor namunalariidan faqat afsonadan emas, qator maqollardan ham foydalanadi. "Quroq" nomli qissasida "Mard bo'lsang, Eski Juvada hangra", "Eshak eti go'sht bo'lmas, savdogar hech do'st bo'lmas", "Eshak minganning oyog'i tinmas, ikki xotinlikning qulog'i", "Eshak baxshi bo'lmas, yomon yaxshi bo'lmas" singari maqollar uchraydi. Ko'rinadiki, qissaga eshak obrazi mavjud maqollar kiritilgan. Aynan eshak obrazi ishtirok etgan maqollarning tanlanishi bejizga emas. Chunki, "Quroq" qissasida eshak muhim ramziy obraz hisoblanadi. Muallif bolaligini xotirlar ekan, bu xotiralarning hammasi bir uchi bilan eshakka borib taqalaveradi. Eshak bir o'rinda befarosat, madaniyatsiz, fe'li tor odamlarning ramzi bo'lsa, boshqa o'rinda o'z mansabini suiste'mol qilayotgan mansabdorlarning, yoki har narsadan o'z manfaatini ustun qo'yadigan noinsof savdogarlarning timsoli bo'lib keladi. Yozuvchi yon atrofidagi turli xarakterga, tabiatga ega shaxslarga, hayotdagi har xil vaziyatlarga munosabatini maqol vositasida ifodalaydi. Bosh qahramonning lug'at titish jarayonida go'yoki tasodifan ko'zi tushib qolayotgan maqollarning har birida aslida muallif aytmoqchi bo'lgan eng asosiy fikrlar o'z aksini topadi. Muallif har bir maqol vositasida odamlar tabiatidagi qandaydir illatga ishora qiladi va shu bilan bog'liq qiziqarli voqealarni bayon qilib boradi. Natijada maqollar qahramon xakteri, ruhiyati tasvirida eng muhim vositalardan biriga aylanadi. O'zbekiston xalq shoiri E.Vohidov maqolga quyidagicha ta'rif bergan edi: "Yo'l yurib ketayotgan insofli odam bexosdan chuqurlikka toyib ketsa, o'rnidan turib etak qoqib ketavermaydi. Men yiqildim, boshqalar yiqilmasin, deb chuqumi tekislab qo'yadi, yo bo'lmasa, biror tayoqni suqib belgi qo'yib ketadi. Bu ey, yo'lovchi, ehtiyot bo'l, bu yerda chuqur bor, ko'zingga qara, degan ishora bo'ladi. Boblar hikmati ana o'sha tayoqdir" [5: 5]. Aytish mumkinki, A.A'zamning "Quroq" qissasida bu xosiyatli "tayoq" o'ziga yuklangan vazifani to'la ado etolgan.

Xulosa qilib shuni aytish mumkinki, A.A'zam qissalaridagi folklor namunalari o'quvchi diqqatini o'ziga tortishi, qissalarning o'qishligini oshirishi va asar falsafasini ochishda alohida o'ringa egaligi bilan ahamiyatli.

Xalmuratova D., Jumamuratova S. 6-sinfda “Qadimiy va navqiron shaharlar” mavzusini o‘rganish (Talim boshqa tillardagi maktablar uchun) . . .	113
Xalmuratova D., Jumamuratova S. Bir yil tut ekan kishi, yuz yil gavhar teradi	116
Давлатмуродов И. “Араб тилида жинс категорияси” модулини ўқитишга доир инновациялар ва илғор хорижий тажрибалар.	121
Salieva P. Boshlang‘ich sinflarda ona tili va o‘qish darslarini integratsiyalashning o‘ziga xos usullari	123
Allambergenov N., Safarboyeva Sh. O‘zbek va ingliz tillarida fe‘l so‘z turkumini qiyosiy o‘rganish.	125

2-СЕКЦИЯ

ЎЗБЕК АДАБИЁТШУНОСЛИГИ: ЎҚИТИШ НАЗАРИЯСИ ВА МЕТОДИКАСИ

Ташанов К. Бадий адабиётда маънавий етуклик ва тубанлик инкишофи	127
Алламбергенов Х. Геродотнинг «Тарих» китобида скифлар тўғрисидаги афсоналар	129
Pashieva G., Axtamova E. Istihfom san‘atining ijodkorlar ijodiyotidagi talqini	131
Matyakupov S., Hafizova M. Muhammad Yusuf’s creative spiritual review. .	133
Matyakupov S., Qudanova Z. Akademik litseylarda erkin vohidov ijodini mustaqil ta’lim mashg‘ulotlarida o‘rgatishning samarali usullari.	135
Xayitova L. Afsona va maqollarning badiiy asardagi o‘rni (Ahmad A‘zam qissalari misolida)	138
Matyakupov S., Mirhoshimova Sh. “Jimjitlik” va “Ikki eshik orasi” romanlarida qahramonlar ruhiyatidagi mutanosiblik.	140
Allamberganova N., Saburova M. Navoiy asarlari matnida ishlash	142
Aldasheva Sh., Sultanova S. Said Ahmad ijodida “avlodlar mojarosi” talqini	144
Matyakupov S., Mavlonova N. Navoiy lirikasining o‘ziga xosligi va janr xususiyatlari”	146
Matyakupov S., Yuldasheva A., Hayitniyazova S. Ilhom Zoyir nasrining o‘ziga xosligi.	148
Allambergenov H., Qo‘shayeva N. „Kuntug‘mish“ dostonida tarbiyaviy-axloqiy masalalar talqini.	150
Ташанов К., Қурамбоева Н. “Икки эшик ораси” асарида фожеа ва фожеавийлик талқини.	152
Allambergenov H., Bidashev B. „Kuntug‘mish“ dostonini o‘rgatishda multimediya vositalarining ahamiyati	155
Ташанов К., Юсуfova I. Ch.Айтматовning “Asrga tatigulik kun” romanini adabiyot darslarida o‘qitish usullari	157
Бекчанова С. Нақлларда миллийликнинг акс этиши	160
Ruzimov Sh., Muxammadiyarov A. O‘zbek xalq og‘zaki ijodi namunalarining o‘rta asr jahon adabiyoti namunalari bilan o‘xshashliklari . . .	162

Шразов А. Тарих сабақларида «Бумеранг» технологияси билан пайдаланыш	164
Bekchanova S., Qurayozova G. Adabiyot darslari va xalqlar do‘stligi tarannumi	166
Allambergenov N., Abdullayeva L. Jahon adabiyoti namunalari g‘oya va obraz talqini	168
Алламбергенова Н., Кўзйбоева М. Мухаммад Юсуф шеърйатида ташбех санъати.	170
Allamberganova N., Sobirova D. Alisher Navoiy ijodi jahon olimlari nigohida.	172
Allambergenov H., Tojiboyeva Sh. Rivoyatlarda navoiy timsoli	174
Allamberganova N. Shaxs kamolotida «Alpomish» dostonining o‘rni	176